

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 17 listopada 2014 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku

dotyczy: PZO Wielki Sandr Brdy
sprawę prowadzi: Paweł Pawlaczyk pawel.pawlaczyk@kp.org.pl

W związku z konsultacjami społecznymi projektu zarządzenia w sprawie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001, przedstawiam następujące uwagi i wnioski:

1. Odnośnie listy przedmiotów ochrony obszaru:
 - a) Przedmiotami ochrony są gatunki ptaków, a nie traktowane odrębnie „populacje lęgowe” i „populacje zimujące” – nie ma np. sensu komentarz, że „zimująca populacja gągoła nie spełnia kryteriów uznania za przedmiot ochrony”. Gągoł jest przedmiotem ochrony, tyle że nie wymaga szczególnych środków ochrony zimą, bo wówczas tylko nielicznie przebywa w obszarze,
 - b) Usunięcie gatunku z listy przedmiotów ochrony, wyrażane zmianą ocen C na D, wymaga dowodu że obszar 1 maja 2004 r. nie był istotny dla gatunku i nie jest istotny obecnie. W przypadku zaniku występowania gatunku w obszarze, można zrezygnować z dalszego uznawania go za przedmiot ochrony tylko pod warunkiem udowodnienia, że zanik ten nie był wynikiem niewłaściwej ochrony. Sam spadek liczebności populacji w obszarze poniżej 0,5% populacji krajowej nie jest wystarczający do usunięcia gatunku z listy przedmiotów ochrony. Zmiana statusu kani rudej jest więc przedwczesna.
 - c) Nie jest prawdą, że wytyczne GDOŚ określają, iż populacja w obszarze <0,5% populacji krajowej powinna być uważana za populację nieistotną i oceniana na D. Aktualne wytyczne GDOŚ mówią, że populacja >0,5% powinna być zawsze uważana za istotną, natomiast populacja <0,5% może być istotna, zależnie od dodatkowych przesłanek.
 - d) Przedmiotami ochrony w ptasich obszarach Natura 2000 są nie tylko gatunki „kwalifikujące”, na podstawie których te obszary zostały uznane za ostoje IBA wg kryteriów BirdLife.
 - e) Odnośnie brodzieńki piskliwej, uzasadnienie zmiany oceny C na D, oparte tylko na dyskusyjnej interpretacji jednorocznych (2012 r.) obserwacji, nie jest wystarczające.
 - f) Gatunki proponowane do dodania do SDF powinny zostać dodane do SDF przed ustanowieniem PZO, a następnie powinien zostać ustanowiony PZO uwzględniający

te gatunki. GDOŚ deklarowała gotowość aktualizacji SDF w ciągu 1 miesiąca, a zgoda Komisji Europejskiej na dodanie gatunków w SDF nie jest wymagana, nic nie stoi więc na przeszkodzie, by zaktualizować SDF, a następnie ustanowić PZO dla pełnej listy przedmiotów ochrony obszaru.

2. Zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, akt prawa miejscowego powinien stanowić jednoznaczne normy prawne, zrozumiałe na podstawie tylko samego aktu bez potrzeby odnoszenia się do źródeł zewnętrznych. W związku z tym, cel działań ochronnych należy określić jako konkretny opis stanu, który powinien zostać osiągnięty, bez odwołań do ocen stanu ochrony w formie FV, U1 lub U2, kryteria tych ocen nie są bowiem określone prawnie i stanowią one de facto oceny autorskie Autorów dokumentacji planu, zapisane co najwyżej w nie publikowanej dokumentacji.
3. Ograniczenie stosowania silników spalinowych sprzętu wodnego powinno obejmować także Jezioro Charzykowskie. Jezioro to jest ważne dla przedmiotów ochrony obszaru.
4. Nie należy dopuszczać w korytach rzek: Brdy, Zbrzycy, Chociny, Niechwaszczy „prac utrzymaniowych, na które nie jest wymagane zgłoszenie”, w tym w szczególności zasypywania wyrw w brzegach oraz usuwania rumoszu drzewnego z koryt rzek, prace te są bowiem szkodliwe dla jakości siedliska zimorodka.

Związek pomiędzy populacją zimorodka a powstawaniem wyrw w brzegach rzek jest znany w literaturze naukowej. W polskiej literaturze naukowej¹ udokumentowano np. wzrost liczebności populacji zimorodka *Alcedo atthis* bezpośrednio po powodziach na rzekach południowej Małopolski. Wzrost ten został spowodowany wygenerowaniem przez powódź nowych skarp brzegowych („wyrw” w brzegach), które mogły zostać zasiedlone przez te gatunki. Wcześniej gatunek ten wykazywał na tych samych rzekach spadek liczebności, właśnie w związku z brakiem odpowiednich skarp, zniszczonych w wyniku postępującej regulacji tych rzek². Przypadek ten nie dotyczył wprawdzie obszarów Natura 2000 chroniących te gatunki, ale dowodzi, że takie zjawiska mają miejsce i mogą mieć znaczenie dla celów ochrony obszaru Natura 2000. Podobne dane zostały uzyskane w Czechach, w dorzeczu Morawy³. Wzrosty liczebności zimorodka wiązane są z powodzią, w wyniku których rzeka podcina brzegi powodując powstanie dogodnych dla zimorodka pionowych skarp – wyrw. W obu przytoczonych przypadkach, gdyby powstałe wyrwy brzegowe zostały zasypane, nawet w ciągu 2 pierwszych lat od ich powstania, możliwości odbudowy populacji ptaków zostałyby zniweczone.

Szczególne znaczenie martwych drzew w nurcie rzek jako elementu siedliska zimorodka *Alcedo atthis* podkreśla już Kucharski (2004)⁴ w pierwszym monograficznym opracowaniu zimorodka i jego ekologii, wydanym przez Ministerstwo Środowiska u progu wdrażania sieci Natura 2000 w Polsce. Autor ten proponuje jako typowy środek ochrony przedmiotowego gatunku na obszarach Natura 2000: „wprowadzić zakaz usuwania drzew powalonych do wody na odcinkach rzek obfitujących w zimorodki. Drzewa takie stanowią miejsca żerowania, odpoczynku i schronienia dla tego gatunku”. Znaczenie martwych drzew w rzece dla zimorodka podkreślane jest także w literaturze czeskiej. Dopuszczenie naturalnych procesów

¹ Kajtoch Ł., Figarski T. 2013. Short-term restoration of riverine bird assemblages after a severe flood, *Bird Study*, DOI:10.1080/00063657.2013.798260

² Kajtoch Ł., Piestrzyńska-Kajtoch A. 2008. Zmiany, zagrożenia i propozycje ochrony awifauny doliny środkowej Raby. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 64 (2): 28–45.

³ Pekař F. 2010. Lednáček říční (*Alcedo atthis*) v Ptáci oblasti Litovelské Pomoraví. Univerzita Palackého v Olomunci, Pedagogická fakulta, Katedra biologie

⁴ Kucharski R. 2004. Zimorodek *Alcedo atthis* L., 1758. W: Gromadzki M. (red.) *Ptaki* (część II). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 8: 245–249.

fluwialnych, w tym zarządzanie zasobami martwych drzew w rzece, jest wskazywane jako jeden z istotnych czynników kontrolowania jakości siedliska zimorodka^{5) 6)}.

Teza, że drzewa przewrócone w koryta rzek powodują podtapianie terenów przyległych, choć szeroko rozpowszechniona, jest wątpliwa – obserwacje na Drawie i Płocicznej w Drawieńskim Parku Narodowym, gdzie drzewa z nurtu rzeki nie są usuwane, wskazują na ich bardzo nikły wpływ na poziom wody.

5. Leśne strefy ekotonowe wzdłuż cieków i zbiorników wodnych w ogóle nie powinny być użytkowane rębnie (ewentualnie co najwyżej rębnią przerębową – V), a nie tylko „nieużytkowane zrębami zupełnymi”. W szczególności należy zwrócić uwagę, że ewentualna rębnia IIIa – zaliczana do rębni gniazdowych – miałaby oddziaływanie podobne jak zręby zupełne, jej technologia polega bowiem najpierw na wycięciu gniazd zajmujących ok. 30% drzewostanu, a następnie na usunięciu pozostałych 70% drzewostanu cięciem zupełnym.
6. Pozostawianie, podczas cięć rębnych, co najmniej 5% drzewostanu, nie dotyczy chyba Parku Narodowego Bory Tucholskie – w nim nie powinny przecież mieć miejsca cięcia rębne? W nadleśnictwach organem odpowiedzialnym jest Nadleśniczy, a nie RDOŚ w Gdańsku.
7. Ruch kajakowy jest zagrożeniem dla zimorodka i ptaków wodnych. Sam monitoring nie wystarczy dla zapobiegania temu zagrożeniu, konieczne jest także ustalenie reakcji na wyniki tego monitoringu, np. w formie udostępniania możliwości spływów kajakowych tylko w określonych okresach roku, dnia, lub tylko ograniczonej liczbie turystów.
8. Odnośnie ferm norek, zasadne wydaje się pozostawienie 50 km strefy, w której nie powinny być lokalizowane, a nie zmniejszanie jej do 10 km. Publikacje naukowe^{7) 8)} wskazują, na podstawie badań genetycznych, że ucieczki norek z ferm są w Polsce istotnym źródłem zasilania dziko żyjącej populacji norki amerykańskiej.

Biorąc pod uwagę, że teren pokrywają tylko studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gmin, które nie są aktem prawa miejscowego, a powinny identyfikować oddzielnie uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz formułować politykę gminy co do jego kierunków, sugerujemy by ten i inne zapisy przestylizować na: „*Wprowadzenie do suikpż informacji o nieprzydatności terenów w granicach OSO oraz 50 km od jego granic do lokalizacji ferm hodowli norek, w związku z bardzo wysokim ryzykiem negatywnego oddziaływania takich ferm na obszar, oraz określenie w suikpż kierunków polityki przestrzennej gminy w sposób wykluczający lokalizowanie takich ferm w tej strefie*”.

z poważaniem

⁵ Machar I. 2009. Proposed target state for a floodplain forest ecosystem within an ecological network, with reference to the ecological requirements of an umbrella bird species: the common kingfisher. *J. Landscape Ecology* 1, 2: 80-98.

⁶ Šindlar M., Lohinsky J., Zapletal J., Machar I. 2009. Wood debris in rivers – one of the key factors for management of the floodplain forest biotope of European importance. *J. Landscape Ecology* 2,2: 56-72.

⁷ Zalewski A., Michalska-Parda A., Bartoszewicz M., Kozakiewicz M. i inni 2010. *Multiple introductions determine the genetic structure of an invasive species population: American mink *Neovison vison* in Poland*. *Biological Conservation* 143: 1355-1363.

⁸ Zalewski A., Michalska-Parda A., Ratkiewicz M., Kozakiewicz M. i inni 2011. *High mitochondrial DNA diversity of an introduced alien carnivore: comparison of feral and ranch American mink *Neovison vison* in Poland*. *Diversity and Distributions* 1-12.